

4. Державний і громадський контроль за станом правових засобів в механізмі забезпечення прав, свобод та обов'язків. Державний контроль у зазначеній сфері покладається майже на всі державні органи. Так, відповідно до ст. 102 Конституції Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності нашої держави, додержання Конституції України, прав та свобод людини і громадянина. А у ст. 116 Конституції зазначено, що Кабінет Міністрів України вживає заходів щодо забезпечення прав та свобод людини і громадянина. Громадський контроль може здійснюватися політичними партіями, масовими демократичними об'єднаннями, засобами масової інформації, органами місцевого самоврядування.

Водночас доцільно наголосити на тому, що окремі статті Конституції України більш детально закріплюють гарантії охорони прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні.

Література

1. Малєин Н.С. Повышение роли закона в охране личных и имущественных прав граждан / Н.С. Малєин // Сов. гос. и право. – 1994. – № 6. – С. 41-45.

2. Князєв В. Конституційні гарантії прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні / В. Князєв // Право України. – 1998. – № 11. – С. 29-31.

3. Пустовіт Ж. Поняття соціальних гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні / Ж. Пустовіт // Право України. – 2000. – № 3. – С. 28-31.

4. Конституція незалежної України: навч. посіб. / за ред. В.Ф. Погорілка, Ю.С. Шемчушенка, В.О. Євдокимова. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Спілка юристів України, 2000. – 428 с.

УДК 34.01

Вакарюк Л. В., к.ю.н., доцент,
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича,
м. Чернівці

«ПРАВОВА ПОЛІТИКА»: ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ

Правова політика багатогранно вивчається сучасною юриспруденцією та осмислювалася ще дореволюційними юристами, які розглядали правову політику як суто прикладну науку, покликану оцінювати чинне законодавство і здатність до створення більш досконалого права [1, с. 28]. Слід зазначити, що розробки С.А. Муромцева, Л.І. Петражицького та інших дореволюційних вчених не отримали належного розвитку в радянський період. Для радянського періоду характерним стала відмова від використання терміна «політика права», використовуваного дореволюційними авторами, на користь терміна «юридична політика», під

якою розумілася планомірна, науково обґрунтована стратегічна програма внутрішнього розвитку і вдосконалення правової надбудови та шляхи її здійснення [2, с. 24].

Але все ж, незаперечним залишається той факт, що поняття і тлумачення чи правової політики, чи то юридичної, або політики права ґрунтувалися на понятті і значенні політики в суспільстві як явища в цілому. І тільки зі зміною ідеологічних поглядів і режимів правління змінювалися і тлумачення даного поняття. Широкий науковий інтерес до проблем правової політики почав концептуально формуватися в 90-х роках [1, с. 28]. Проаналізувавши наявні точки зору, пов'язані з розумінням правової політики, можемо констатувати, що в науці виділяють три підходи, які узагальнюють в тій чи іншій мірі існуючі думки. Це - ідеологічний, ідеолого-діяльнісний і діяльнісний. Слід зазначити, що назва подібних підходів досить умовна, власне, як і сам розподіл [3, с. 28].

Отже, ідеологічний підхід пов'язаний з тим, що його представники під правовою політикою розуміють сукупність ідей, поглядів, цілей, програм і т.д. Зокрема, С.І. Орешкін пише, що «за своїм безпосереднім змістом правова політика є ідеологічне явище ...», «певний задум, програма» [3, с. 28]. З огляду на ці твердження, можна говорити про виключно теоретичний підхід до розуміння правової політики, не розкриваючи при цьому суті взаємодії права і політики. Ідеї, погляди, цілі - це ще не правова політика, це те, що називається її передумовами, які на даному етапі (рівні) можуть і залишитися [3, с. 31].

У зв'язку з цим, вчені виділяють ідеолого-діяльнісний підхід до розуміння феномену правової політики. Більш того, більшість представників науки, які займаються дослідженням правової політики як явища права в цілому, визнають саме цю концепцію визначення сутності даного поняття. Отже, відповідно до цього підходу правова політика включає в себе не тільки ідеї, цілі і програми, а й практичну частину - діяльність відповідних суб'єктів [3, с. 29]. На підтвердження цієї думки наведемо позицію Н.А. Беляєва, який вважає, що політика взагалі - категорія ідеологічна, але діяльнісний аспект вона теж включає, і тому визначається як «сукупність ідей, вироблених органами, що її визначають» [4, с. 14].

І, нарешті, третій підхід до розуміння правової політики - діяльнісний, в основі якого тільки діяльність уповноважених структур державної влади. Сама ж правова політика, як і політика взагалі, є діяльністю по здійсненню певних ідей. Цілком обґрунтовано А.П. Коробова підкреслює, що «правова політика за своєю природою - це все-таки діяльність, а не ідеї, що «правова політика - це діяльність, в основі якої лежать концептуально оформлені правові ідеї стратегічного характеру, тобто такі ідеї, які визначають напрямок розвитку суспільства» [5, с. 68]. Якщо

говорити про діяльнісний підхід в цілому, слід зазначити, що не потрібно зводити її визначення тільки до такого розуміння, оскільки цей підхід в чистому вигляді означає діяльність по захопленню та утриманню влади, боротьби за владу. А правова політика - це не стільки сфера боротьби за владу, скільки діяльність, пов'язана з виробленням стратегій правового регулювання та її здійснення [3, с. 34].

Таким чином, із вищенаведеного аналізу теоретичних напрацювань у сфері дослідження категорії «правова політика» випливає, що даний феномен правової дійсності по праву вважається самостійною, цілісною і комплексною категорією права. Правова політика, якщо виходити з діалектичного поєднання «права» і «політики», - це власне кажучи, діяльність. Науці відомі різні інтерпретації даної дефініції, в зв'язку з чим вона має різний смисловий зміст. Ми ж дотримуємося позиції, що правова політика - це, перш за все, діяльність у сфері права, а не ідеї, установки, цілі, завдання і т.д. У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне назвати дану категорію функціональною. Що стосується правової політики як такої, ми дотримуємося точки зору, в основі якої закладено діяльнісний підхід до її розуміння. Причому, така діяльність завжди реалізується у сфері права і за допомогою права, що впливає власне з назви «правова політика».

Література

1. Лебедева Е.Н. Правовая политика как общетеоретическая категория / Е.Н. Лебедева // Современное общество и право. – 2011. – № 4. – С. 28-37.
2. Шминке А.Д. Правовая политика государства в сфере обеспечения гармоничного развития системы права и системы законодательства в России / А.Д. Шминке // Вестник Саратовской государственной юридической академии. – 2013. – № 3 (92). – С. 23-27.
3. Малько А.В. Теория правовой политики: монография /А. В. Малько. – М.: Юрлитинформ, 2012. – 328 с.
4. Мазуренко А.П. Общетеоретические основы правовой политики / А.П. Мазуренко // Новая правовая мысль. – 2006. – № 5. – С. 13-17.
5. Коробова А.П. Правовая политика: понятие, формы реализации, приоритеты в современной России: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Коробова Александра Петровна. – Самара, 2000. – 275 с.